

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Розвиток країни проходить не лише через піднесення, але й кризові явища, які негативно впливають на будь-який сегмент економіки, страховий ринок не є виключенням. Оговтавшись від COVID-19, що було оголошено Всесвітньою організацією охорони здоров'я пандемією, страховий ринок України зіткнувся з новим випробуванням. 24 лютого 2022 р. із вторгнення РФ на територію України розпочалася повномасштабна війна та одразу Указом Президента в країні було введено воєнний стан [4]. Діяльність в умовах війни супроводжується найвищим ступенем невизначеності, неможливістю передбачити хід подій, масштабуванням зони небезпеки на всю територію країни, що породжує економічну кризу.

Страхові компанії зіштовхнулися з низкою проблем, серед яких найбільше уваги в перші місяці воєнного стану потребували переміщення персоналу та організації роботи віддалено, розірвання договорів або відтермінування платежів. Негативно вплинуло на стан страхового ринку в цілому зменшення кількості надходжень премій, знищення об'єктів нерухомості, складності виїзду на місця страхових випадків, особливо урегулювання страхових випадків на територіях проведення активних бойових дій. Досвід роботи під час коронакризи забезпечив швидкий перехід в режим он-лайн, рекомендації НБУ щодо спрощення процедури врегулювання страхових випадків – це надало можливість налагодити діяльність та продовжувати працювати в надскладних умовах.

В першому кварталі 2022 р., на початку введення військового стану, страховий ринок покинуло 11 компаній [3], 10 з яких були зареєстровані в зоні проведення Операції об'єднаних сил (ООС). Більшість страхових компаній були позбавлені ліцензій через порушення регулятивних вимог НБУ.

Кількість страхових компаній України на кінець травня 2023 року зменшилась за рік на 18,4% - зі 141 до 115 компаній (за 5 місяців 2022 кількість компаній скоротилася на 30%). Зараз на ринку працює 103 страховика pop-life (активно працює на ринку близько 60 компаній – з виплатами більше 1 млн грн) та 12 life-страховиків (активно працює на ринку 11 компаній). Кількість зареєстрованих страховиків у 1 кварталі 2021 року становила 208 СК: 188 ризикових та 20 лайфових компаній.

Загальний обсяг активів страховиків станом на 31 березня 2023 року склав 69,4 млрд грн. За IV квартал 2022 обсяг активів страховиків життя збільшився на 3%, а за весь 2022 рік – на 18% до 20,6 млрд грн. Активи страховиків, що займаються ризиковими видами страхування, дещо зменшилися за квартал. Власний капітал скоротився до 21,8 млрд грн.

ТОП-10 найбільших страховиків за активами, станом на кінець 1 кварталу 2023 року Страхова компанія «Уніка» займає 2 місце. Її активи на 31.03.2023 р. становлять 4 185 609 тис.грн. [5] Фактичний запас платоспроможності становить 1451,71 млн. грн. і перевищує нормативний на 183%, що дозволяє компанії виконувати зобов'язання перед клієнтами вчасно і в повному обсязі. Власний капітал страхової компанії «Уніка» складає 1508,07 млн. грн. [6]

Отже, в умовах продовження формування стабільного страхового ринку в Україні та модернізації елементів нагляду за страховою діяльністю відповідно до європейських стандартів, перед теоретиками та практиками постає нагальна необхідність у розробці нових підходів до забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових компаній.

Таким чином, ринок страхових послуг України перебуває у стадії реформування. НБУ як регулятор ринку небанківських фінансових послуг основними проблемами розвитку страхування в Україні вважає такі: низька платоспроможність та ліквідність страховиків; недосконалість їх бізнес-моделей; недостатня прозорість страхового ринку; низький попит на страхові послуги, зумовлений як низькою платоспроможністю населення, так і його фінансовою необізнаністю щодо страхових продуктів. На думку автора, більшість із цих проблем вдасться вирішити шляхом упровадження нової моделі регулювання і нагляду за страховим ринком, удосконалення законодавчого забезпечення проведення реформ, відновлення довіри населення до діяльності страхових компаній.

Узагальнюючи дані щодо стану страхового ринку України під час війни, варто відзначити його знаходження в кризовій ситуації, проте він продовжує працювати та забезпечувати захист суспільства та суб'єктів господарювання. Під час пандемії, страховики адаптувались до нових реалій, почали створювати нові страхові продукти. Захист від Covid-19 для індивідуальних клієнтів швидко розробили та додали до асортименту страхових послуг страхові компанії «ТАС», «ARX», «Універсальна», «ІНГО», «АСКА-Життя», «ВУСО», «Країна» та інші [7].

Аналізуючи перспективи розвитку страхової діяльності під час війни, дослідники погоджуються з правомірністю віднесення воєнних дій до категорії «форс-мажорних» обставин, проте наявність таких обставин не може звільнити страхові компанії від виплати відшкодування. Звільненню підлягає лише відповідальність за порушення зобов'язань, якщо воно мало місце внаслідок дії обставин непереборної сили [1]. Страхові випадки, які сталася в наслідок дії воєнних ризиків, страховою компанією не покривається, проте всі інші за договорами відшкодовуються.

Тому, аналогічно до ситуації коронакризи, в умовах воєнного стану страхові компанії почали пропонувати захист від воєнних ризиків (див. табл. 1).

Пропонований захист від воєнних ризиків не є окремим продуктом, він представлений додатковою функцією

до вже існуючого, або вдосконаленим продуктом, який покриває часткові ризики воєнних дій. В кожній запропонованій програмі існують особливі умови, які пов'язані зі ступенем завданого ризику; географічним обмеженням; лімітом страхового покриття.

Таблиця 1

Страхові продукти українських страховиків, які передбачають захист від воєнних ризиків [2]

Назва СК	Страховий продукт	Ризики, які покриває	Сума покриття	Що не покриває
«ВУСО»	КАСКО Patriot	пошкодження транспортного засобу осколками, ризик прильоту ракети, інших об'єктів, підрив на міні, прямий обстріл	10% від вартості авто	прямий обстріл ядерних, біологічних, хімічних атак; повна загибель авто
«АРКС»	Бронезахист	влучення снарядів, мін, куль, обрушення будівель, наслідки пожежі, мінування територій	до 4500 грн	участь в активних бойових діях; територія на якій відбуваються воєнні дії, окупована, в оточенні
«ІНГО»	КАСКО (опція воєнні ризики КАСКО)	за розділом договору: КАСКО (руйнівна дія ударних хвиль; пошкодження вогнем або темпом при близькому розташуванні від місця пожежі, в наслідок воєнних дій; зіткнення чи наїзд військової техніки; падіння сторонніх об'єктів оборонного і спеціального військового призначення); Страхування від нещасних випадків (страховий випадок – смерть або втрата працездатності водія, пасажирів в результаті ДТП в наслідок воєнних дій)	КАСКО: 10% від страхової суми за договором, але не < 300 тис. грн Страхування від нещасних випадків: до 300 тис. грн	території високого ризику (перелік представлений на сайті)
TAC life	Страховка для бізнесу: страхування від військових ризиків	запропонований продукт створює захист від наслідків військових дій для вашого колективу	200 тис. грн	–

Поки повноцінне страхування воєнних ризиків відсутнє, страхуванню підлягають невеликі об'єкти та фізичних осіб. Це пов'язано саме з величиною можливого збитку, який страхові компанії не в змозі будуть покрити. Саме обмеження в сумі є найбільшим стримуючим фактором, оскільки пропонуване покриття є дуже малим, тому премії за даними продуктами становлять невелику частину. Не зважаючи на наявні обмеження, отримання незначних компенсацій є кращим варіантом у порівнянні з нічим. Саме тому потреба в страхових продуктах, що надаватимуть покриття воєнним ризикам зростатиме. Одночасно існує необхідність створення дієвої системи перестрахування цих ризиків, оскільки воєнні ризики є дорогими й вимагають обов'язкового перестрахування [7].

Розширення умов та розроблення повноцінної системи страхування воєнних ризиків, сприятиме відбудові та відновленню економіки країни у післявоєнний час.

Першим кроком у вирішенні проблеми страхування військових ризиків, на думку регулятора, є розподіл страхування воєнно-політичних ризиків на два етапи, оскільки створення комплексної системи страхування є досить тривалим процесом. На першому етапі НБУ пропонує запустити перехідну модель для швидкого старту страхування воєнно-політичних ризиків, в основу якої можуть бути закладені ключові пропозиції Агентства США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development, USAID) щодо створення трастового фонду за участю міжнародних партнерів та донорів. Другий етап передбачатиме створення довгострокової та повноцінної вітчизняної системи страхування воєнно-політичних ризиків або Воєнного страхового пулу України, призначенням якого буде накопичення коштів для майбутніх виплат та централізоване перестрахування ризиків на міжнародному ринку [8].

Розробка системи страхування від воєнних ризиків в різних варіаціях є дуже актуальною проблемою, вирішення якої надає більше впевненості для інвесторів, пересічних громадян та економіки країни. Головною

проблемою та найбільшою перешкодою у створенні ефективної системи страхування воєнних ризиків є ведення активних бойових дій на значній території країни. Безумовно, питанням започаткування системи страхування воєнних чи розширення категорії політичних ризиків варто було приділити увагу ще у 2014 р., передбачаючи ймовірність загострення конфлікту що розпочався на сході країни. Проте таких кроків не було зроблено, тому пошук на державному рівні можливостей побудови системи страхування воєнних ризиків свідчить про важливість даного сегменту ринку та необхідність його розбудови [2].

Список використаної літератури:

1. Дума В.В. Страхова діяльність в умовах російської агресії: правові підстави й практичні перспективи. Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal « Air and Space Law». 2022, № 2(63). С. 160–166.
2. Марина А.С., Пеценко М.В. Страхувальний ринок України в умовах війни // Цифрова економіка та економічна безпека, 2023. Випуск 5(05) С. 44-51.
3. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
4. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року N 2102-IX. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/U064_22?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.31234495.1634821309.1681121436-565598937.1644944548
5. Страхувальний ринок України за 1 квартал 2023 року. Insurance TOP визначив лідерів <https://forinsurer.com/news/23/05/24/42685>
6. Страхувальні премії Уніка Україна у першому півріччі 2023 року зросли на 21 % <https://uniqa.ua/news/strakhovye-premii-uniqa-ukraina-v-pervom-polugodii-2023-goda-vyrosli-na-21->
7. Татаріна Т. В. Функціонування вітчизняного ринку перестрахування в умовах воєнного стану. Наукові перспективи, 2022, 12 (30). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/3259/3274>

У Національному банку пропонують розділити на два етапи страхування воєнно-політичних ризиків.

Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricconomy/3694533-u-nacbanku-proponuut-rozdilitina-dva-etapi-strahuvanna-voennopoliticnih-rizikiv>. Htm